

ПРОБУДЖЕННЯ ДУХОВНИХ СМИСЛІВ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЇЇ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Адаптаційний потенціал – це потенційні або сховані можливості рішення особистістю завдань у нових умовах будь-якої важкості. Чим зумовлений його рівень, і функцією яких змінних він є?

Метою статті є доведення факту, що пробудження духовних смислів є формуванням імунітету особистості.

Розглянемо, що вкладають у духовні смисли філософи, педагоги, святі батьки, релігійні люди та сучасні вчені.

Серед духовних смислів, зображених Сенекою, найбільш визначаються: цінування часу і боротьба із лінощами («Втримаєш у руках сьогоднішній день – менше залежатимеш від завтрашнього»), розум (або «цар в голові»), цілеспрямованість і віру («Через терни до зірок»), силу духу («Сильніший за всіх той, хто вміє стримувати себе»), чесність, оптимізм та милосердя («Жертвуй собою та не бійся збідніти») [1].

К. Д. Ушинський, твори якого і посьогодні є допомогою педагогів і психологів, писав: «Для нас нехристиянская педагогика — вещь немыслимая, предприятие без побуждений позади и без результатов впереди. Всё, чем человек как человек, может и должен быть, выражено вполне в божественном учении, и воспитанию остаётся только прежде всего и в основу всего поло жить вечные истины христианства. Оно служит источником всякого света и всякой истины и указывает высшую цель всякому воспитанию. Это неугасимый светоч, идущий вечно, как огненный столб в пустыне — впереди человека и народов» [2].

Г. С. Сковорода духовні смисли вбачав у формуванні людини як найвищої духовної істоти. Знаходження себе його учнями стає метою виховного процесу. Прищепити чесність, повагу до народу, працелюбність, нехтування світськими спокусами, багатством та чинолюбством і т.д. – все це є духовним смислом, з точки зору Г. С. Сковороди. Біблію він роздивляв як джерело символів та смислів, джерело правди. Поєднання моралі зі свободою і волею від людей і обставин, від місця, від границь, свобода від прихильностей, корисливості та тимчасового – духовні смисли великого філософа. Серце людини – стає центром, місцем, що вбирає в себе духовні смисли і живе відповідно до них. Можна стверджувати, що людина з такими смислами не стримує свого духу та зміцнює його. Вміння терпіти, що природно породжується з такою життєвою філософією, відкриває шлях до вагомих у духовному сенсі висот. Якщо згадати, то жоден геній, філософ, не мали легкого життя, вони не були позбавлені труднощів. Здатність працювати в умовах власного терпіння теж можна назвати *адаптаційним потенціалом* [3].

Святі батьки говорять про «роблення духовні». Очевидно, що тут духовними смислами є боротьба із людськими пристрастями, що носять перманентно руйнівний характер для душі та духу. Він (дух) на відміну від матерії, що є інертною, не прагне спокою. Неспокійний дух – це постійно працюючий дух людини, а така людина завжди адаптовується до умов, бо здатна терпіти та багато й плідно працювати.

В. Нестеренко пише «Духовне доповнює, добудовує й продовжує буття людини. Воно додає людському буттю достотності, а у випадку, коли немає до чого додавати, воно запліднює буття достотністю, якій ще треба буде укорінитися й зрости. Через духовне найшвидше потрапляють у буття зернятка смислів, які діють щодо нього подібно до дріжджів, значно побільшуючи притаманну йому здатність до самозростання» [4].

Адаптаційний потенціал спеціаліста (особистості) складається з компетентного рівня (знання, уміння та навички) та психологічного (стійкість та опірність зовнішнім і внутрішнім факторам).

Психологічна стійкість та опірність внутрішнім та зовнішнім факторам не обов'язково і далеко не завжди є результатом досвіду. Досвід є необхідною умовою, але не є достатньою. Достатньою умовою стають саме духовні смисли, які відображають внутрішній світ людини (частково його картину світу). Цим внутрішнім стрижнем мають ставати речі, що відстоять на невизначеній відстані та висоті від решти справ та речей, з яких складається життя. То ідеали, непорушні ідеї, цінності, думки, принципи, віра, що дають впевненість у тому, що, якщо навіть решта всього зникне, або не вдасться заплановане, то ці речі (ідеали) залишаться непорушними.

Віра, духовність оберігають. Заповідь при всій «немодерновості» для сучасної молоді людини є правилом, вказанням, якому обов'язково слід слідувати. Якщо розібратися, то слідування заповідям є корисним не тільки для суспільства, а й особисто для людини, навіть, якщо та впевнена, що заповіді порушують її свободу, волю, змушують відчувати себе некомфортно (сучасний погляд). Подивимося глибше: заповідь «Не створи собі кумира» насправді є великою поміччю у житті, а саме допомагає не уявляти собі в інших причину страху, не уявляти будь-кого настільки сильним та могутнім, що в разі програвання їй втрачаються усілякі сенси. Людина, що вірує завжди більш оптимістично вдивляється у майбутнє, бо Богові треба дякувати і у труднощах, що не гірше, ніж є, і в радощах. Людина, що знає «Жодне волосся не впаде з твоєї голови без Його відома» не втрачає надії навіть у найскрутнішому становищі. У Святому Писанні позначено, що скорбі здатні перетворюватись на радість. Це, насправді, відомо віруючим.

Зневіра є гріхом. Лінь є гріхом. Заздрість є гріхом. Гордість є гріхом... Розбираючи кожен із них (ці гріхи таким чи іншим чином присутні у всіх віросповіданнях) можна побачити наступне: особистість, що живе в режимі максимального виконання заповідей та у повазі цих цінностей, тобто у прямуванні до всього правильного у думках, діях, словах та навіть намірах, не має приводу для психологічних криз та нестійких станів. Наприклад, навіщо заздрити: це й гріх, і марне витрачання енергії, сил, які можна направити на виконання добрих справ. Щоб це було більш ефективно, допомагає боротьба із лінощами. Ці гріхи ще мають назву пристрастей, боротьба з якими тримає людину у тверезості (в першу чергу, мається на увазі, духовна тверезість) й бадьорості. «Пильуйте та тверезьтеся!» - такі слова залишив Ісус.

Тож, духовними смислами є Божі заповіді, релігійні (християнські) цінності. Їми можуть ставати різноманітні види творчості. Мистецтво і культура, сім'я і ідеї, література і музика, традиції і історія свого народу – все це є духовними смислами.

Через все це, впоратися із новою ситуацією, новими умовами легше тому, хто придбав багато духовних смислів. Утримуючу та зміцнюючу силу дають вони. Для спеціаліста, що виховується та формується в стінах навчального закладу, важливим є знайомство, помноження і зміцнення духовних смислів під час перебування в цих закладах. Відтворюється це за умови спілкування з обізнаним педагогом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антична література: Хрестоматія. Упорядник О.І.Білецький. К.: Радянська школа, 1968 (2-ге видання). 612 с.
2. Ушинский К. Д. Собрание сочинений : в 11 т. / редкол.: А. М. Еголин (гл. ред.), Е. Н. Медынский и В. Я. Струминский ; [сост. и подгот. к печати В. Я. Струминский] ; Акад. пед. наук РСФСР, Ин-т теории и истории педагогики. — М.; Л. : Акад. пед. наук РСФСР, 1948 — 1952. — Загл. обл. : Сочинения. Т. 10 : Материалы к третьему тому "Педагогической антропологии". — 1950. — 665 с.
3. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів/ Г.С. Сковорода: У 2-х т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 1. — 532 с.; — Т. 2. — 576 с.

4. Нестеренко В. Вступ до філософії: Онтологія людини / Владислав Нестеренко. – Електронний ресурс: <http://nesterenko.rv.ua/vstup-do-filosofii/rozdil-p'yatij-duhovni-vimiri-lyudskogo-buttya/>